

PATVIRTINTA
Klaipėdos lopšelio-darželio „Linelis“
direktoriaus 2017 m. rugsėjo 12 d.
įsakymu Nr. V-116

PRITARTA
Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos
Ugdymo ir kultūros departamento Švietimo
skyriaus vedėjo 2017 m. rugsėjo 12 d.
įsakymu Nr. ŠV1-288

KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „LINELIS“ NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO DAILĖS UGDYMO PROGRAMA „MAŽASIS KŪRĖJAS“

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Švietimo teikėjas – Klaipėdos lopšelis-darželis „Linelis“ (toliau – Įstaiga), įregistruota juridinių asmenų registre, kodas 190429228. Teisinė forma – biudžetinė įstaiga. Grupė – ikimokyklinio ugdymo mokykla. Įstaiga puoselėja sveikos gyvensenos idėjas. Ugdomoji kalba: lietuvių, rusų.

2. Įstaigos buveinės adresas: Laukininkų g. 10, Klaipėda, LT – 95140, el. paštas dlinelis@gmail.com, tel. 8 46 322317, internetinė svetainė www.dlinelis.lt.

3. Programos pavadinimas – Klaipėdos lopšelio-darželio „Linelis“ neformaliojo vaikų švietimo dailės ugdymo programa „Mažasis kūrėjas“.

4. Programos rengėjai: direktorė Vaida Kaikarienė, direktoriaus pavaduotoja ugdymui Akvilija Vilimienė, ikimokyklinio ugdymo neformaliojo švietimo pedagogė Rasa Jurgaitienė.

5. Programos koordinatorius - direktorė Vaida Kaikarienė.

6. Programos trukmė – tęstinė. Programos turinys koreguojamas pagal poreikį.

7. Programos apimtis – vieneri mokslo metai.

8. Programos dalyviai – ikimokyklinio (3-5 m.), priešmokyklinio (6-7 m.) amžiaus vaikai. Programa „Mažasis kūrėjas“ siekiama praplėsti vaiko asmenybės pažinimą, padėti atsiskleisti vaiko saviraiškai ir užtikrinti ugdymo turinio nuoseklumą bei integralumą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu. Programa pritaikyta vaikų poreikiams ir mokymo(si) stiliui: bus sudaryta galimybė pačiam vaikui susikurti, keisti, pertvarkyti aplinką; kurti vaikų ugdymo(si) situacijas, kupinas nuotykių, atradimų; kurti situacijas, kurios skatintų vaikus spręsti problemas, tyrinėti, kritiškai mąstyti; skatinti vaikų veiklą dirbti grupelėmis, bendrauti ir bendradarbiauti su kitų ikimokyklinių įstaigų vaikais; sudaryti galimybes patiems vaikams ieškoti informacijos; sudaryti sąlygas žaisti ir ugdytis su šiuolaikinio vaiko poreikius atitinkančiomis ugdymo priemonėmis; puoselėti tautinės kultūros tradicijas ir kt.

Programai vykdyti įstaigoje yra pedagogas, turintis reikalingą pedagoginį išsilavinimą, išklauses kvalifikacijos tobulinimo programą meninio ugdymo (dailės) mokytojams mokytis pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programą. Neformaliojo ugdymo (dailės) pedagogas taiko šiuolaikinius mokymo metodus, geba suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymąsi, kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo ir ugdymosi situacijas bei aplinkas. Ugdymo procese pagal poreikį yra galimybė naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis. Dailė (piešimas, tapymas, lipdymas, grafika, ebru menas (tapyba ant vandens), rankdarbiai, amatai ir kt.) nuosekliai ir kūrybiškai bus integruojami į vaikų nuo 3 iki 7 metų amžiaus ugdymo procesą ir kasdieninę veiklą.

Įstaigoje sudarytos palankios ugdymo(si) sąlygos. Įrengtas Dailės kambarėlis, Relaksacijos ir žaidimų su vandeniu bei smėliu kambarėliai, grupėse įrengtos vidaus erdvės kūrybai, kieme yra aktyvios zonos ugdymui lauke (lauko pedagogikai). Dailės užsiėmimai, kūrybinės veiklos vyksta Dailės kambarėlyje, netradicinėse edukacinėse erdvėse: lauke, parke, prie jūros. Nuovargio prevencijai taikyti užsiėmimai organizuojami Relaksacijos ir žaidimų su vandeniu bei smėliu kambarėliuose. Įstaigoje esama materialinė bazė ir sudarytos sąlygos leidžia vaikui augti ir ugdytis sau prieinamu lygiu bei tempu saugioje aplinkoje.

Programa „Mažasis kūrėjas“ aktuali, nes šiandien būtina skatinti šiuolaikinių (Z kartos) vaikų kūrybiškumą, individualumą, plėtojant meninę kompetenciją. Programa įdomi, ugdanti ir prasminga ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikui, taip pat vaikui iš įvairių socialinių kultūrinių aplinkų. Programa atitinka Įstaigą lankančių vaikų poreikius – padėti vaikui geriau pažinti aplinką, plėtoti kompetencijas, padėti kiekvienam vaikui tenkinti jo prigimtinius, kultūros, socialinius, pažintinius, specifinius, etninius ir kitus ugdymo(si) poreikius.

II SKYRIUS UGDYMO PRINCIPAI

11. Įgyvendindami programą pedagogai remiasi šiais šiuolaikinio ugdymo principais: humaniškumo, asmenybės sklaidą skatinančia, progresyvumo, kūrybiškumo, tautiškumo ir pilietiškumo:

11.1. Vadovaudamiesi *humanistine kryptimi* siekiama teigiamo vaiko savęs vertinimo, atvirumo patirčiai, mokėjimo įvardyti ir valdyti savo poelgius, jausmus, kurti ir laikytis bendrai priimtų vertybių ir bendravimo normų, partneriškų, draugiškų pedagogo ir vaiko santykių, suteikti kuo daugiau erdvės vaiko saviraiškai, vystyti vaiko gebėjimą mokytis, rasti sau reikalingą informaciją, gebėti ją taikyti, sprendžiant problemas;

11.2. *Asmenybės skleidimą(si) skatinanti ugdymo kryptis* įpareigoja gerai žinoti vaiko raidos ypatumus ir dėsningumus, remtis vaikų pomėgiais, poreikiais vystant jų tolesnį pažinimą, tinkamai parengti aplinką įvairių gebėjimų ir poreikių vaikams, sudaryti sąlygas augti sveikiems ir saugiams;

11.3. Vadovaudamiesi *progresyviojo ugdymo(si) kryptimi*, siekiama gerbti ir vertinti kiekvieno vaiko individualumą, sudaryti sąlygas dirbti savo tempu ir pagal savo jėgas, rinktis veiklos formas, organizuoti veiklą individualiai, mažose grupelėse, su visa grupe, ugdymą integruoti, mokytis dirbti komandoje;

11.4. *Kūrybiškumo principas* – meninio ugdymo metodai parenkami taip, kad vaikai patirtų pažinimo ir kūrybos džiaugsmą, panaudotų turimas žinias bei spontaniškai kilusias originalias idėjas išreikštų savo kūryboje ir gyvenime;

11.5. *Tautiškumo ir pilietiškumo principas* – ugdomos tautinės tradicijos, papročiai, supažindinama su tautiniu menu, amatais. Vaikams sudaromos sąlygos iš savo tautos istorinio lobyno ir gimtinės gamtos perimti liaudies tradicijas, papročius, amatininkų patirtis, didžiutis savo šalies menininkų, tautodailininkų indėliu, garsinant mūsų šalį ir asmeniškai sekti jų pavyzdžiu.

III SKYRIUS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

12. Programos tikslas – ugdyti vaikų prigimtinius saviraiškos, kūrybos, socialinius, pažintinius, darnaus fizinio ir psichologinio vystymosi įgūdžius, skatinti kalbinius, komunikacinius gebėjimus.

13. Programos uždaviniai:

13.1. Ugdyti vaikų socialinius įgūdžius, palengvinti vaikų adaptaciją ikimokyklinio ugdymo įstaigoje;

13.2. Pratinti stebėti ir pažinti aplinką, gamtą, dailės ir tautodailės kūrinius;

13.3. Įvairiomis dailės priemonėmis ir medžiagomis stimuliuoti vaikų vaizdinę saviraišką, išgyvenimus ir emocijas;

- 13.4. Lavinti smulkiąją motoriką;
 13.5. Skatinti vaiko kūrybinį mąstymą, interpretuoti ir komentuoti savo veiklos rezultatus;
 13.6. Sudaryti sąlygas atsiskleisti individualiems vaikų gebėjimams, polinkiams;
 13.7. Lavinti problemos sprendimo įgūdžius ir tinkamai reaguoti į netinkamą elgesį.
 13.8. Skatinti pozityvų vaiko, pedagogo, tėvų bendradarbiavimą.

IV SKYRIUS METODAI, TURINYS IR PRIEMONĖS

14. Taikomi metodai: pokalbis, aiškinimas, demonstravimas, žaidimas, „minčių lietus“, gamtos ir aplinkos objektų stebėjimas, tyrinėjimas, aptarimas ir vaizdavimas, parodų, meno galerijų lankymas, bendri vaikų-tėvų-pedagogų meniniai projektai, dailininkų darbų stebėjimas, analizavimas, aptarimas, eksperimentavimas su įvairiomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, tapyba ant vandens, žaidimai su smėliu ir vandeniu, struktūruotas darbas.

15. Programos turinys ir priemonės.

Eil. Nr.	Kompetencija	Turinys		Priemonės
		Ikimokyklinis amžius	Priešmokyklinis amžius	
15.1.	Meninė kompetencija	Vystosi kūrybinis mąstymas: pasitelkus vaizduotę, vaikas savaip „perkoduoja“ nepažįstamą ir nesuprantamą informaciją, kuria sau priimtina vaizdą - fantastiškus „netikroviškus dalykus“. Mokosi įvairiomis dailės raiškos priemonėmis išreikšti savo mintis. Vaizduoja abstrakčius reiškinius, sąvokas, jutiminiuosius, įsivaizduojamus, fantastinius dalykus, išgyvenimus, emocijas, nuotaikas. Susipažįsta, išbando, naudoja ir derina grafines ir tapybos priemones. Patiria kūrybinį pasitenkinimą ir pasididžiavimą vaizduojamojoje veikloje. Atsiskleidžia individualūs vaikų sugebėjimai, polinkiai, veiklos ritmas ir tempas.	Formuojasi kūrybinis mąstymas: vaikas geba priimti nepažįstamą ir nesuprantamą informaciją, užtaiso žinių spragas ir kuria sau priimtina vaizdą. Fenomenaliai drąsiai, laisvai ir spontaniškai vaizduoja bet kurį objektą ar siluetą įvairiomis dailės raiškos priemonėmis. Išmoksta vaizduoti savo mintis įvairiomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, išbando, naudoja ir derina netradicines medžiagas bei technologijas. Pastebi ir estetiškai suvokia supančią aplinką, gamtą ir žmogų. Supranta ir pajaučia tautodailės kūrybinių grožių, išskirtinumą, svarbą ir unikalumą. Intuityviai suvokia ir išgyvena įvairių epochų ir tautų dailės kūrinius ir pasaulio dailės šedevrus.	Grafinės priemonės: pieštukai, kreidelės, anglis, sangina, tušas, plunksnelės. Tapybos priemonės: akvarelė, gvašas, akrilas, teptukai, šampūkai, voleliai vanduo, vandens dažai tapymui ant vandens. Techninės priemonės: mikroskopas, didinamieji stiklai, kaleidoskopai, žirklys. Įprastos ir netradicinės dailės priemonės, įrankiai, medžiagos: įvairi gamtinė medžiaga, audiniai, oda, buities daiktai ir kt.
15.2.	Socialinė	Vaikas mokosi būti drąsus,	Vaikas išmoksta būti	Įprastos ir

	kompetencija	laisvas, išradingas, savitas ir originalus dailės veikloje. Smėlis ir vanduo įkvepia vaikus bendradarbiauti statant smėlio pilį, prausiant lėlę ar pučiant muilo burbulus. Žaisdamas su smėliu ir vandeniu išreiškia save. Džiaugiasi savo darbu, mokosi pastebėti ir įvertinti ne tik savo, bet ir bendraamžių kūryba. Skatinamas bendravimas ir bendradarbiavimas kūrybinėse veiklose. Kuriamas pasitikėjimas tarp vaikų ir pedagogų. Išklus sunkumams mokosi paprašyti patarimo, paaiškinimo, pagalbos. Pratinasi dirbti tvarkingai, tausoti priemones, įrankius.	drąsus, laisvas, išradingas, savitas ir originalus dailės veikloje. Žaisdamas su smėliu ir vandeniu vaikas geba dalintis savo mintimis su draugu, bendradarbiauja, kartu su kitais išgyvena patriotinius jausmus – supranta ir vaizduoja savo šeimos, grupės, darželio, miesto, Lietuvos įvykius. Džiaugiasi ir vertina tiek savo, tiek draugų darbus, idėjas, sumanymus. Laisvai ir draugiškai bendrauja, dalinasi priemonėmis, iškilus sunkumams, prašo patarimo, paaiškinimo, pagalbos. Pasitiki pedagogu ir draugais. Skatinamas bendravimas, bendradarbiavimas tarp tėvų, pedagogų ir vaikų, kuriant bendrus kūrybinius projektus. Moka dirbti tvarkingai, tausoja priemones, įrankius.	netradicinės dailės priemonės, įrankiai, medžiagos: įvairi gamtinė medžiaga, audiniai, oda, buities daiktai ir kt.
15.3.	Komunikavimo kompetencija	Dailės veikloje vaizdine kalba kompensuoja žodinės kalbos trūkumus: piešia savo emocijas, jausmus, išgyvenimus. Džiaugiasi, emociškai išgyvena visą kūrybos procesą - jausmus išreiškia ne tik piešiniu, bet ir mimika, garsais, judesiais, dalijasi įspūdžiais. Mokosi kalbėti, reikšti nuomonę apie savo ir kitų kūrybą. Žaisdami smėliu ir vandeniu ugdytiniai plečia savo žodyną vartodami įvairius naujus žodžius. Vandens ir smėlio tyrimų erdvėje vaikai klausosi pedagogo pasakojimų, istorijų. Kalbėtis su vaikais	Kūrybiniame procese išreiškia savo emocijas, jausmus, išgyvenimus. Vaizdine kalba išreiškia save, geba kalbėti, paaiškinti, reikšti nuomonę apie savo ir kitų kūrybą. Klausosi pedagogo pasakojimų, istorijų ir juos interpretuoja, mokosi atpasakoti. Iliustruoja girdėtas istorijas, matytus filmus, gamtos pastebėjimus. Vaikai geba bendrauti, atsakyti į pateiktus klausimus, pagrįsti savo nuomonę, paaiškinti atsakymus.	Vaizdinės priemonės: paveikslų reprodukcijos, dailės albumai, knygų iliustracijos, nuotraukos, įvairūs meniški daiktai, džiovinti augalai, vabzdžiai, smėlis, vanduo, sieteliai, piltuvėliai ir kt.

		pateikiant jiems klausimus ir išklausti jų atsakymus.		
15.4.	Pažinimo kompetencija	Stebi aplinkos ir gamtos formų, spalvų įvairovę, nuotaikas, kaupia vaizdinius, asociacijas, perteikia tai piešiniu, ar kitomis dailės formomis. Mokosi pažinti spalvas, geometrines formas, ornamentus - juos naudoja kūryboje. Lytėjimu išbando įvairias medžiagas, sijoja smėlį, taško vandenį, liečia įvairius paviršius, faktūras. Mokosi dirbti su įvairiomis įprastinėmis ir neįprastomis dailės priemonėmis, medžiagomis ir įrankiais, išbando ir naudoja specifines, netradicines dailės išraiškos priemones bei technologijas.	Stebėdamas aplinkos ir gamtos formas, spalvų įvairovę, nuotaikas geba perteikti vaizdinius savo kūryboje, išreiškia save. Dalyvauja pleneruose, edukacinėje veikloje darželyje ir už jo ribų. Mokosi stebėti ir atpažinti dailės kūrinius (ilustracijas, paveikslus, skulptūras, dizaino, tekstilės pavyzdžius), liaudies meną. Pažįsta spalvas, geometrines formas, ornamentus, juos naudoja kūryboje. Eksperimentuoja, mokosi dirbti su įvairiomis įprastinėmis ir neįprastomis dailės priemonėmis, medžiagomis ir įrankiais, išbando ir naudoja specifines, netradicines dailės išraiškos priemones bei technologijas.	Techninės priemonės: mikroskopas, didinamieji stiklai, kaleidoskopai, žirklys. Enciklopedijos, žinynai, paveikslai, atvirukai, nuotraukos, albumai, video ir audio įrašai, gamtinė medžiaga (smėlis, vanduo, kankorėžiai, akmenys, medžių šakos, gėlės ir kt.)
15.5.	Sveikatos saugojimo kompetencija	Vaikas patiria džiugius išgyvenimus ir emocijas. Susipažįsta su įvairiomis medžiagomis bei įrankiais, mokosi saugiai su jomis elgtis. Mokosi švariai ir tvarkingai dirbti. Išmoksta taisyklingai sėdėti. Lavina smulkiąją motoriką: skulptūrų lipdymas iš molio ar kitų medžiagų, statinių statymas iš detalių, lėlių kūrimas, atspaudavimas su spaudukais ir formelėmis.	Tyrinėdamas daiktus ir dirbdamas su įvairiomis medžiagomis bei įrankiais, išmoksta saugiai su jomis elgtis ir dirbti, taisyklingai sėdėti. Ebru menas, mandalų kūryba (spalvotas smėlis) relaksacijai: tokiu būdu vaikai išmoksta susikaupti, išlaikyti dėmesį. Suvokia ir vaizduoja žmogaus pagrindines kūno dalis.	Žaidimai spalvomis veikia raminančiai, atpalaiduojančiai. Vaikas intuityviai suvokia dailės įprastos ir netradicinės dailės priemonės, paveikslų reprodukcijos, dailės albumai, knygų iliustracijos, video ir audio įrašai ir kt.

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

16. Įgyvendinus programą vaikų ugdymosi rezultatai bus fiksuojami vadovaujantis Įstaigoje patvirtintu „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“. Ugdymosi procese įgyti vaiko gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos sprendžiamos iš vaiko veiklos ir jos rezultatų, pažangos pokytis matuojamas pasiekimų žingsniais.

16.1. Ikimokyklinio amžiaus vaiko pažanga ir pasiekimai: gebės laisvai, savitai, intuityviai, spontaniškai ar sąmoningai reikšti savo jausmus, išgyvenimus, sumanymus meninės raiškos priemonėmis (linija, spalva, forma).

16.2. Priešmokyklinio amžiaus vaiko pažanga ir pasiekimai: gebės meninės raiškos priemonėmis ir pasirinkta technika perteikti savo vaizdinius savo kūryboje. Išreikš save kūryboje ir dalyvaudamas projektinėse veiklose.

17. Vaiko pažanga ir pasiekimai vertinami du kartus per metus (rudenį ir pavasarį). Prireikus atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai.

18. Ugdymo pasiekimų vertinimo metodai: stebėjimas, pokalbis, vaiko veiklos analizė, audio ir video įrašai. Organizuojamos kūrybinių darbų peržiūros, parodos, projektai ir kt.

19. Ugdymo pasiekimų fiksavimo formos: vertinimo dienoraštis, vaiko aplankas, piešinio vertinimo lentelė.

20. Ugdymo pasiekimų pateikimo formos: metų veiklos pokyčių vertinimas (ugdamosios veiklos metų apmąstymai), vaikų darbų parodos, pokalbiai su vaikais, tėvais, pedagogais, vaikų kūrybiniai, raiškos darbai, veiklos pėdsakai, „minčių lietus“, klausimai, samprotavimai, žodinė kūryba, nuotraukos, skaidrės, video įrašai ir kt.

21. Programa apima didelę suinteresuotų asmenų grupę – vaikus nuo trejų iki septynerių metų, įstaigos bendruomenę, socialinius partnerius. Įgyvendinant programą bus galima pasiekti puikių rezultatų tobulinant visuminę įstaigos veiklą. Laukiamas rezultatas:

21.1. skatinama vaikų saviraiška;

21.1. siekiama išmokyti vaikus susikaupti, atsipalaiduoti ir netrikdomai atlikti užduotis;

21.2. rengiamos ir eksponuojamos vaikų dailės darbų parodos;

21.3. dalyvaujama ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybinės raiškos festivaliuose, konkursuose, parodose, projektuose.

21.4. skatinamas aktyvus pedagogų ir tėvų dalyvavimas meninio ugdymo (dailės) procese.

PRITARTA

Klaipėdos lopšelio-darželio „Linelis“

Mokyklos tarybos posėdžio

2017 m. kovo 14 d. protokoliniu nutarimu (protokolo Nr. V10-3)

NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

21. Dokumentai:

- 21.1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas;
 - 21.2. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989;
 - 21.3. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos, Švietimo aprūpinimo centro „Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“, 2015;
 - 21.4. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. – Vilnius., 2006;
 - 21.5. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. – Vilnius., 2006;
25. Programos, kita literatūra:
- 25.1. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras, 1993;
 - 25.2. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. - Vilnius, 2014;
 - 25.3. Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Vilnius: Leidykla „Lietus“, 2001;
 - 25.4. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius: Leidykla „Lietus“, 1997;
 - 25.5. Klaipėdos lopšelio-darželio „Linelis“ ikimokyklinio ugdymo programa. Klaipėda, 2010.
 - 25.6. Gražienė V. Kai kurie ikimokyklinio ugdymo praeities ir dabarties santykio aspektai. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius, 1999;
 - 25.7. Jankauskienė L., Mockevičienė O. Ir kt. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius 2006;
 - 25.8. Pedagogika ir demokratija. Ugdomojo darbo eksperimentai Lietuvos vaikų darželiuose. Aidai, 1999;
 - 25.9. Piliuvienė A., Dailidienė N., Jakučiūnienė D., ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa. Vilnius, 1997;
 - 25.10. Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2003;
 - 25.11. Dodge T. D. ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – Vilnius., 2007;
 - 25.12. Diane Szarowicz Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. – Australija., 2006;
 - 25.13. Lina Benekoraitienė, Edita Setkauskienė Diena vaikų darželyje. – Kaunas, 2014;
 - 25.14. D. Narvydaitė Piešimo mokymas ikimokykliniame amžiuje. – Kaunas, 1983;
 - 25.15. Verseckienė O., Marcinkas F. ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. 1995;
 - 25.16. Ragauskienė I. Netradicinė vaiko dailė darželio erdvėje ir gamtoje // Žvirblių takas. 2002. Nr. 1;
 - 25.17. Stankevičienė K. Tautodailė kaip kūrybiškumo ugdymo šaltinis ir priemonė // Žvirblių takas. 2004. Nr. 2;
 - 25.18. Gražienė V. Projektų metodo pagrindai. Vilnius, 2009;
 - 25.19. Brazauskaitė A. Vaikų dailės terapinis aspektas. Vilnius, 2004;
 - 25.20. Gaižutis A. Estetinio ir meninio ugdymo programa. Vilnius, 1989.
-